

4. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN FEN BİLİMLERİ DERS KİTAPLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

4. OPINIONS OF CLASSROOM TEACHERS ABOUT SCIENCE TEXTBOOKS

Seda DELAL

Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Öğrencisi, Ankara/Türkiye
ORCID ID: 0000-0002-8486-0256

Doç.Dr. Sevil FİLİZ

Gazi üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü , EPÖ Anabilimdalı , Ankara/Türkiye
ORCID ID: 0000-0002-4955-4405

Cite As: Delal, S. & Filiz, S. (2021). "4. Sınıf Öğretmenlerinin Fen Bilimleri Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 7(52): 2907-2922.

ÖZET

Ders kitapları, öğretmen ve öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde en fazla yararlandıkları kaynaklardan biridir. Bu sebeple bu kitapların kullanıcılarından olan öğretmenlerin görüşleri ders kitaplarının geliştirilmesi adına son derece önemlidir. Bu çalışmanın amacı; 4. sınıf öğretmenlerinin Fen Bilimleri ders kitabı hakkındaki görüşlerini tespit etmektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Hatay ili Reyhanlı ilçesinde yer alan ve Fen Bilimleri ders kitabını kullanan 20 öğretmenden oluşmaktadır. Katılımcılarla yarı yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Analizler sonucunda genel olarak Fen Bilimleri kitabının beğenildiği ve diğer ders kitapları hazırlanırken bu kitabın yapısının örnek alınması gerektiği belirtilmiştir. Bunun yanı sıra kitapta yer alan değerlendirme bölümlerinin artırılması ve soruların da öğrencilerin tüm zihinsel süreçlerini destekleyecek şekilde hazırlanması gerektiği belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fen Bilimleri Ders Kitabı, Ders Kitabı İnceleme

ABSTRACT

Textbooks are one of the sources that teachers and students make the most of during the education process. For this reason, the opinions of teachers who use these books are very important for the development of textbooks. The aim of this study is to determine the views of 4th grade teachers about Science textbook. Phenomenological pattern which is one of the qualitative research methods was used in this study. The study group consisted of 20 teachers who used the Science textbook in Reyhanlı district of Hatay province. Semi-structured interviews were conducted with the participants. The data were analyzed by descriptive analysis. As a result of the analysis, it is stated that the science textbook is generally approved and while the other text books are being prepared, that the structure of this book should be taken as an example. In addition to this, it is stated that the evaluation sections in the book should be increased and the questions should be prepared in a way that supports the students' all mental processes.

Key Word: Science textbook, Textbook evaluation.

1. GİRİŞ

Öğretmen ve öğrencilerin, ders sürecinde başvurdukları temel materyallerden olan ders kitapları büyük bir öneme sahiptir. Konuların hangi sırayla ve nasıl öğretilmesinin tespit edilmesinde önemli rol oynar (Karamustafaoğlu, Salar ve Celep, 2016). Öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerinde, tekrarlar yapmalarında ve öğrenme sürecinde meydana gelen eksikliklerini tamamlamalarında yardım eder (Kılıç ve Seven, 2008). Programda yer alan konulara ait içeriği düzenli bir şekilde açıklayan ders kitapları, öğrencileri dersin amaçları doğrultusunda yönlendirme ve eğitime işlevine sahiptir (Ünsal ve Güneş, 2002). Öğretim sürecinde öğretmen ve öğrencilere yol gösterebilmek ve yarar sağlayabilmek adına ders kitaplarının iyi hazırlanması gerekir (Karamustafaoğlu, Salar ve Celep, 2016).

Bilim ve teknoloji çağının yaşandığı günümüz dünyasında tüm ülkeler tarafından Fen Bilimleri dersine ayrı bir önem verilmektedir. Çünkü bu ders, ülkeler arasındaki bilim ve teknoloji yarışında önemli bir role sahiptir. Bu sebeple öğrencilerin bu dersteki başarıları önemli derecede önemsenmektedir. Ülkeler tarafından öğrencilerinin bu dersteki başarılarının artırılması için özel çaba harcanmakta, sürekli yenilikler ve güncellemeler yapılmaktadır. Ancak ülkemizde öğrencilerin Fen derslerinde çok başarılı olmadıkları herkes tarafından bilinmektedir (Ünsal ve Güneş, 2003). Başarı sağlanması süresince Fen Bilimleri dersinin temellerinin sağlam atılması önemlidir. Dolayısıyla Fen Bilimleri dersinin görüldüğü ilk yılların gerek bilişsel gerekse de duyuşsal becerilerinin kazanılması adına ayrı bir önemi vardır. Ders kitapları öğrencilerinin fen bilimleri dersi başarılarının artırılması noktasında önemli bir role sahiptir (Ünsal ve Güneş, 2003). Bu sebeple ders kitaplarının amaçlara ulaştırabilecek niteliklere sahip olması önemli bir noktadır.

Ders kitaplarını uygulayan öğretmenlerin kitaplara ilişkin görüşlerinin, programda yer alan amaçlara ulaşılması adına önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü amaçlara ulaşma noktasında aracı olması için geliştirilen kitapların uygulanabilirliği önemli bir konudur. Bu sebeple öğretmenlerin Fen Bilimleri ders kitabında yer alan bölümlerle ilgili görüşlerinin ders kitaplarının hazırlanması sürecinde yetkili olan kişilere dönüt sağlaması önemlidir. Bu sebeple bu çalışmanın amacı 4. sınıf öğretmenlerinin Fen Bilimleri ders kitabı hakkındaki görüşlerini tespit etmektir. Bu amaca uygun olarak ele alınan ders kitabının bölümlerinden yola çıkılarak aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır?

- 1) İşlenecek konu ile ilgili kitapta yer alan motivasyon ifadeleri hakkında görüşleri nelerdir?
- 2) Konularla ilgili görseller hakkında görüşleri nelerdir?
- 3) Konuların günlük hayatla ilişkilendirildiği hikayelerle ilgili görüşleri nelerdir?
- 4) Konu ile ilgili hatırlatmaların yapıldığı “Hatırlayalım” bölümü hakkında görüşleri nelerdir?
- 5) Konu ile ilgili araştırma ve sunumların bulunduğu “Araştıralım ve Sunalım” bölümü hakkında görüşleri nelerdir?
- 6) Konuyla ilgili ilgi dikkat çekici bilgilerin bulunduğu “Bunları da Bilelim” bölümü hakkında görüşleri nelerdir?
- 7) Konuyla ilgili deneylerin bulunduğu “Deney Yapalım” bölümü hakkında görüşleri nelerdir?
- 8) Üniteyle ilgili özet bilgilerin bulunduğu “Neler Öğrendik” bölümü hakkında görüşleri nelerdir?
- 9) Konu ve ünitelerle ilgili farklı tipte soruların bulunduğu bölümler hakkında görüşleri nelerdir?
- 10) Ders kitabının öğretim ilkelerine uygunluğu açısından görüşleri nasıldır? (Yakından uzağa, basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene, aktivite, güncellik, bilimsellik, öğrenciye uygunluk, somuttan soyuta, amaca uygunluk, nesnellik ve açıklık, ekonomiklik, bütünlük, sosyallik)
- 11) Ders kitabında olmasını istedikleri önerileri neler?

2. YÖNTEM

2018-2019 eğitim-öğretim yılında 4. sınıflarda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kullanılan ..... özel bir yayınevine ait Fen Bilimleri ders kitabına ait görüşlerin alındığı bu araştırma nitel bir çalışma olup “olgu bilim” deseni kapsamında yürütülmüştür. Bu tür çalışmaların amacı genellikle belli bir olguya ilişkin bireysel algıların veya perspektiflerin ortaya çıkarılması ve yorumlanmasıdır (Çepni, 2007; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bir olguya dair bireylerin yaşantılarını, algılarını ve o olguya yüklediği anlamları belirlemek amaçlanır. Ele alınan olgu; doğrudan alıntılardan yola çıkılarak, kavram ve temalar kullanılarak tanımlanmaya çalışılır. Bu tarz çalışmalarda veriler görüşme, gözlem ve yazılı metin incelemesi kullanılarak toplanır (Starks ve Trinidad, 2007).

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Hatay ilinde yer alan Reyhanlı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı 5 farklı ilkokulda görev yapan ve 4. sınıf Fen Bilimleri dersini yürüten 20 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Bu okullar basit seçkisiz örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir.

Öğretmenlere öncelikle araştırmanın içeriği ve amacı hakkında bilgi verilmiş ve sonrasında gönüllü olarak çalışmaya dahil edilmişlerdir. Görüşmeye katılan öğretmenler Ö1, Ö2 şeklinde isimlendirilmiştir. Öğretmenlerin demografik özellikleri Ö1,Ö2... şeklinde kodlanarak Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Kıdem
Ö1	Kadın	3 yıl
Ö2	Kadın	12 yıl
Ö3	Erkek	1 yıl
Ö4	Kadın	6 yıl
Ö5	Erkek	24 yıl
Ö6	Kadın	9 yıl
Ö7	Kadın	1 yıl
Ö8	Kadın	1 yıl
Ö9	Erkek	9 yıl

Ö10	Kadın	9 yıl
Ö11	Kadın	28 yıl
Ö12	Kadın	21 yıl
Ö13	Kadın	8 yıl
Ö14	Kadın	1 yıl
Ö15	Erkek	4 yıl
Ö16	Erkek	5 yıl
Ö17	Kadın	4 yıl
Ö18	Erkek	7 yıl
Ö19	Kadın	2 yıl
Ö20	Erkek	11 yıl

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmannın örneklemini Hatay ili Reyhanlı ilçesinde görev yapan 13 bayan ve 7 erkek olmak üzere sınıf öğretmenliği yapan 20 kişiden oluşmaktadır.

2.2. Veri Toplama Araçları

4. sınıf öğretmenlerinin Fen Bilimleri ders kitabına yönelik görüşlerinin alındığı bu çalışmada olgu bilim deseninde kullanılan veri toplama yöntemlerinden biri olan görüşme kullanılmıştır. Görüşmeler ortalama 10’ar dakika sürmüştür. Veriler yarı yapılandırılmış mülakatlar yoluyla elde edilmiştir. Görüşmeler ses kaydına alınmış sonrasında yazıya geçirilmiştir.

Mülakat soruları araştırmacı tarafından hazırlanmış sonrasında uzman görüşü alınmış ve gerekli düzeltmeler yapılarak forma son şekli verilmiştir. Mülakat sorularının yer aldığı ölçme formu Ek 1’de yer almaktadır.

2.3. Veri Analizi

Çalışmada, elde edilen nitel verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Ölçme aracında yer alan sorulara ait mülakat verileri sırayla incelenmiş. Her soruya ait verilere dair kodlar oluşturulmuş. Sonrasında bu kodlara ait temalar belirlenmiştir. Araştırma bulgularını desteklemek için konuya ilişkin katılımcıların görüşlerine dair direkt alıntılara yer verilmiştir.

Güvenirliğin sağlanması adına analiz süreci; bir doktora öğrencisi ve bir öğretim üyesi ile gerçekleştirilmiştir. Veriler öncelikle bireysel olarak analiz edilmiştir. Araştırmacılar bağımsız olarak kodları tespit etmişlerdir. Sonrasında bağımsız olarak tespit edilen kodlar karşılaştırılmış ve büyük oranda benzer olduğu görülmüştür. Az oranda bulunan farklılıklar noktasında fikir birliğine varılmış ve temalar tespit edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmannın amacına uygun olarak alt problemlere ilişkin bulgular sırayla ifade edilmiştir.

3.1. Öğretmenlerin Fen Bilimleri Kitabında Yer Motivasyon İfadeleri Hakkındaki Görüşleri

4. sınıf Fen Bilimleri ders kitabının bölümlerinden biri olan motivasyon ifadelerinin olduğu bölümler hakkında 4. sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Bu görüşlere ait kodlar oluşturulmuş ve bu kodlar “olumlu” ve “olumsuz” olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Tespit edilen kodlara ait frekanslar aşağıda ifade edilmiştir.

Tablo 2: Öğretmenlerin Motivasyon İfadeleri ile İlgili Görüşleri

Olumlu			Olumsuz		
Kodlar	f	%	Kodlar	f	%
Katılımı artırma	1	5	Güdüleyememe	2	10
İlgi ve dikkat çekme	4	20	İçeriğin yeterli olmaması	1	5
Merak uyandırma	3	15	Görsellerin yetersizliği	1	5
Motive etme	2	10	Düzeyin zorluğu	1	5
Hazırbulunuşluğu artırma	1	5	Geliştirilebilir	1	5
Amaca uygun olma	3	15			
Konuyla ilgili olma	1	5			
Dilin anlaşılır olması	1	5			
Konuya dair tahmine yöneltme	1	5			

Tablo 2’de görüldüğü üzere motivasyon ifadeleri katılımcıların %5’i tarafından katılımı artırma, % 20’si tarafından “ilgi ve dikkat çekici” olma, %15’i tarafından “merak uyandırıcı” olma, %10’u tarafından “motive etme”, %5’i tarafından “hazır bulunuşluğu artırma”, %15’i tarafından “amaca uygun olma”, %5’i tarafından “konuyla ilgili” olma, %5’i tarafından “anlaşılır olma” ve %5’i tarafından “konuya dair tahmine yöneltme” şeklinde bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların %10’u tarafından “güdüleyememe”, %10’i tarafından “içeriğin yetersiz olması” %5’i tarafından “görsellerin yetersiz olması”, %5’i tarafından “düzeyin zorluğu”, %5’i tarafından ise “geliştirilebilir” şeklinde görüş belirtilmiştir. Genel olarak bakıldığında “olumlu” temanın altında 17 frekansın, “olumsuz” temasının altında ise 6 frekansın yer aldığı görülmüştür.

Motivasyon ifadeleri ile ilgili öğretmen görüşmeleri sırasında belirtilen ifadelerden bazıları doğrudan alıntı şeklinde aşağıda ifade edilmiştir.

Ö 4: “Öğrencilerin duygusal açıdan hazır bulunuşluklarını artırıyor.”

Ö 16: “Çocukların konuya dair tahminlerde bulunmasına yardımcı oluyor.”

Ö 12 : “İşlenecek konuyla ilgili motivasyon ifadeleri içerik olarak biraz daha geniş içerik kapsayabilir. Sadece birkaç görsel şeklinde çocukların motivasyonu sağlanmaya çalışılıyor, sorularla çocuklara beyin fırtınası yaptırılmaya çalışılıyor. Motivasyon açısından biraz daha geniş tutulsa, ilgi açısından çocukların ilgisini toplayacak daha farklı görseller. Yani görsel açısından biraz yetersiz buluyorum. Olursa konuya olan motivasyonları daha iyi sağlanmış olur diye düşünüyorum.”

Ö 10: “Motivasyon ifadeleri öğrencileri meraklandırma konusunda iyi olmuş. Ama bu ifadelerin daha fazla olmasında yarar var.”

3.2. Öğretmenlerin Fen Bilimleri Kitabında Yer Alan Konularla İlgili Görseller Hakkındaki Görüşleri

4. sınıf Fen Bilimleri kitabında yer alan görseller hakkında 4. sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Bu görüşlere ait kodlar oluşturulmuş ve bu kodlar “olumlu” ve “olumsuz” olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Tespit edilen kodlara ait frekanslar aşağıda ifade edilmiştir.

Tablo 3: Öğretmenlerin Konularla İlgili Görseller Hakkında Görüşleri

Olumlu			Olumsuz		
Kodlar	f	%	Kodlar	f	%
Dikkat çekici olma	6	30	Yetersiz sayıda olma	4	20
Derse odaklanmayı sağlama	1	5	Bazılarının konuya uygun olmaması	1	5
Konuya uygun olma	7	35	Düşünmeye yöneltmeme	1	5
Öğrenmeyi kolaylaştırma	2	10	Görüntünün mat olması	1	5
Hayal gücünü geliştirici	2	10	Güncel hayatla ilişkili olmama	1	5
Yorum yapmaya yardımcı	1	5	Fotoğrafların (gerçek görüntülerin) kalitesinin yetersiz olması	1	5
Görüntü kalitesinin iyi olması	2	10			

Tablo 3’de görüldüğü üzere görseller katılımcıların %30’u tarafından dikkat çekici olma, %5’i tarafından “derse odaklanmayı sağlama, %35 tarafından “konuya uygun olma”, %10’u tarafından “öğrenmeyi kolaylaştırma”, %10’u tarafından “hayal gücünü geliştirme”, %5’i tarafından “yorum yapmaya yardımcı”, %10’u tarafından “görüntü kalitesinin iyi olması” şeklinde bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların %20’si tarafından “yetersiz sayıda olma”, %5’i tarafından “bazılarının konuya uygun olmaması”, %5’i tarafından “düşünmeye yöneltmeme”, %5’i tarafından “görüntünün mat olması”, %5’i tarafından “güncel hayatla ilişkili olmama”, %5’i tarafından “fotoğraf kalitesinin yetersiz olması” şeklinde bulunmuştur. Genel olarak bakıldığında “olumlu” temasının altında 21, “olumsuz” temasının altında ise 9 frekansın yer aldığı görülmüştür.

Görseller ile ilgili öğretmen görüşmeleri sırasında belirtilen ifadelerden bazıları doğrudan alıntı şeklinde aşağıda ifade edilmiştir.

Ö 6: “Konularla ilgili görseller kitap kalitesi olarak kaliteli, renkli zaten akıllı tahtaya yansıttığım zaman çocukların baya bir dikkatini çekiyor. Görseller açısından da kitabı yeterli buluyorum. Bazıları gerçekçi bazıları animasyon tarzında. Atıyorum mesela madenler konusunda o maden neyse direk ona yönelik yani direk madenin kendisini göstermiş. Konunun direk özünü anlatmaya yönelik. Hem gerçekçi hem çizgi film tarzında olmasını da beğeniyorum.

Ö 13: Görseller de gayet açıklayıcı. İlgi çekici, dikkat çekici. Çocukların seviyesine uygun buluyorum.

Ö 2: Sayı daha fazla olabilir. Görüntü kalitesi iyi sayılır. Biraz daha görsel örnekler olabilir.

3.3. Öğretmenlerin Fen Bilimleri Kitabında Yer Alan Hikayeler ile İlgili Görüşleri

4. sınıf Fen Bilimleri kitabının bölümlerinden biri olan konuların günlük hayatla ilişkilendirildiği hikayelerin olduğu bölümler hakkında 4. sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Bu görüşlere ait kodlar oluşturulmuş ve bu kodlar “olumlu” ve “olumsuz” olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Tespit edilen kodlara ait frekanslar aşağıda ifade edilmiştir.

Tablo 4: Öğretmenlerin Hikayelerin Olduğu Bölümler Hakkındaki Görüşleri

Olumlu			Olumsuz		
Kodlar	f	%	Kodlar	f	%
Konuyu öğrencinin hayatıyla bağdaştırma	6	30	Yeterli olmama	1	5
Dikkat ve ilgi çekme	4	20	Görsellerin eksik olması	1	5
Öğrenilenleri hayata aktarmada etkili olma	1	5	Günlük hayatla daha fazla ilişkilendirilmeli	1	5
Öğrenilenlerin daha anlamlı olması	1	5			
Öğrenmeyi kolaylaştırma	4	20			
Kalıcılığı artırma	2	10			
Dinleme becerisini geliştirme	1	5			
Konuyu pekiştirme	1	5			
Öğrencilerin düzeyine uygun olma	2	10			
Keyif verici olma	16	80			

Tablo 4’de görüldüğü üzere hikayelerin olduğu bölümler; katılımcıların %30’u tarafından “konuyu öğrencinin hayatıyla bağdaştırma”, %20’si tarafından “dikkat ve ilgi çekme”, %5’i tarafından “öğrenilenleri hayata aktarmada etkili olma”, %5’i tarafından “öğrenilenlerin daha anlamlı olması”, %20’si tarafından “öğrenmeyi kolaylaştırma”, %10’u tarafından “kalıcılığı artırma”, %5’i tarafından “dinleme becerisini geliştirme”, %5’i tarafından “konuyu pekiştirme”, %5’i tarafından “öğrencilerin düzeyine uygun olma” ve %80’i tarafından “keyif verici olma” şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca katılımcıların %5’i tarafından “yeterli olmama”, %5’i tarafından “görsellerin eksik olması” ve %5’i tarafından “günlük hayatla daha fazla ilişkilendirilmeli” şeklinde görüş belirtilmiştir. Genel olarak bakıldığında “olumlu” temasının altında 38, “olumsuz” temasının altında 3 frekans olduğu görülmüştür.

Günlük hayatla ilgili hikayelerin olduğu bölümler hakkında öğretmen görüşmeleri sırasında belirtilen ifadelerden bazıları doğrudan alıntı şeklinde aşağıda ifade edilmiştir.

Ö 3: Öğrencilerin yaşamına yakın örnekler verildiğinden dolayı ilgi çekici oluyor.

Ö4: Öğrendiklerini hayata aktarabilmelerinde etkili. Öğrendikleri bilgiler öğrenciler için daha anlamlı hale geliyor.

Ö 6: Konuların günlük hayatla ilişkilendirilmesini gayet doğru buluyorum. Zaten çocuklar kendi hayatlarından örnekler buldukları zaman hem daha iyi öğreniyorlar hem kalıcı bir öğrenme oluyor hem de kendileri de örnek verebiliyorlar. Kendi hayatlarından yola çıktığımız zaman aa ben de bu şekilde bir örnek verebilirim diyorlar. Örneğin yer kabuğunun yapısıyla alakalı kendi çevrelerinden örnekler verebiliyorlar. Konunun öğretimi açısından gayet faydalı buluyorum.

3.4. Öğretmenlerin Fen Bilimleri Kitabında Yer Alan “Hatırlayalım” Bölümü Hakkındaki Görüşleri

4. sınıf Fen Bilimleri kitabının bölümlerinden biri olan konu ile ilgili hatırlatmaların yapıldığı “Hatırlayalım” bölümleri hakkında 4. sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Bu görüşlere ait kodlar oluşturulmuş ve bu kodlar “olumlu” ve “olumsuz” olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Tespit edilen kodlara ait frekanslar aşağıda ifade edilmiştir.

Tablo 5: Öğretmenlerin Hatırlayalım Bölümü Hakkındaki Görüşleri

Olumlu			Olumsuz		
Kodlar	f	%	Kodlar	f	%
Eski bilgileri ortaya çıkarma	7	35	Ayrıntı yetersizliği	6	30
Eski bilgiyle yeni konuyu ilişkilendirme	4	20	Zihinde şema oluşturamama	1	5
Sınıflararası ilişki kurma	2	10	Görsel yetersizliği	1	5
Bir bilginin daha derinliğine öğrenilebileceğine dikkat çekme	1	5			
Ön bilgiyi ölçme	3	15			
Konuya ilgi ve dikkat çekme	2	10			

Tablo 5’de görüldüğü üzere hatırlayalım bölümü; katılımcıların %35’ i tarafından “eski bilgileri ortaya çıkarma”, %20’si tarafından “eski bilgiyle yeni konuyu ilişkilendirme”, %10’u tarafından “sınıflararası ilişki kurma”, %5’i tarafından “bir bilginin daha derinliğine öğrenilebileceğine dikkat çekme”, %15’i tarafından ön bilgiyi ölçme ve %10’u tarafından konuya ilgi ve dikkat çekme şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca katılımcıların %30’u tarafından “ayrıntı yetersizliği”, %5’i tarafından “zihinde şema oluşturamama” ve %5’i tarafından “görsel yetersizliği” şeklinde ifade edilmiştir. Genel olarak bakıldığında “olumlu” temasının altında 19 frekans ve “olumsuz” temasının altında 8 frekans olduğu görülmüştür.

“Hatırlayalım” bölümü ile ilgili öğretmen görüşmeleri sırasında belirtilen ifadelerden bazıları doğrudan alıntı şeklinde aşağıda ifade edilmiştir.

Ö 2: Hatırlayalım güzel. Ama daha ayrıntılı olabilir. Geçen yılların konusunu biraz daha hatırlatsalar daha güzel olur. Ama güzel buluyorum.

Ö 4: Eski bilgilerin yeni bilgilerle ilişkilendirilmesinde etkili oluyor.

Ö 5: Sınıflar arası ilişki kurması açısından güzel. Öğrendiğimiz bilgilerin derinlemesine öğrenilebileceğine dikkat çekiyor.

Ö 7: Bu da iyi oluyor. Geçmiş yıllarda öğrendiklerini hatırlamalarını sağlıyor. Geçen yıl neler yaptıklarını gözden geçirmiş oluyorlar bu şekilde de. Burada kısa bilgiler sunulsa daha iyi olur. Sadece konuyu hatırlatmakla değil de birkaç kısa bilgi de ekleseler daha iyi olurdu.

3.5. Öğretmenlerin Fen Bilimleri Kitabında Yer Alan “Araştırılabilir ve Sunulabilir” Bölümü Hakkındaki Görüşleri

4. sınıf Fen Bilimleri kitabının bölümlerinden biri olan konu ile ilgili araştırma ve sunumların bulunduğu “Araştırılabilir ve Sunulabilir” bölümleri hakkında 4. sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Bu görüşlere ait kodlar oluşturulmuş ve bu kodlar “olumlu” ve “olumsuz” olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Tespit edilen kodlara ait frekanslar aşağıda ifade edilmiştir.

Tablo 6: Öğretmenlerin Araştırılabilir ve Sunulabilir Bölümü Hakkındaki Görüşleri

Olumlu			Olumsuz		
Kodlar	f	%	Kodlar	f	%
Özgüveni artırma	2	10	Her öğrenci için uygulanabilirliğinin olmaması(bilgisayar, internet olmaması)	3	15
Araştırmaya ve farklı kaynaklara yönelme	5	25	Öğrenci düzeyinin altında veya üstünde olma	1	5
Güdüleme	1	5	Yetersiz sayıda olma	1	5
Derse hazırlık sağlama	2	10	Sayı olarak fazla olma	1	5
Kalıcı öğrenme sağlama	3	15	Kalabalık sınıflarda zamandan dolayı uygulanamama	1	5
Bilgiye ulaşmayı öğrenme	2	10	Ünite başında olmama	1	5
Ailelerin eğitime katılımını sağlama	1	5			
Her öğrenciye uygun olma	1	5			
Kendilerini ifade etmelerini sağlama	1	5			
Araştırma yeteneğini geliştirme	2	10			
İnceleme ve yorum yapma becerisini geliştirme	1	5			
Doğaya ilgiyi artırma	1	5			

Tablo 6’da görüldüğü üzere “araştırılabilir ve sunulabilir” bölümü ile ilgili katılımcıların %10’u tarafından “özüveni artırma”, %25’i tarafından “araştırmaya ve farklı kaynaklara yönelme”, %5’i tarafından “güdüleme”, %10’u tarafından “derse hazırlık sağlama”, %15’i tarafından “kalıcı öğrenmeyi sağlama”, %10’u tarafından “bilgiye ulaşmayı öğrenme”, %5’i tarafından “ailelerin eğitime katılımını sağlama”, %5’i tarafından “her öğrenciye uygun olma”, %10’u tarafından “araştırma yeteneğini geliştirme”, %5’i tarafından “inceleme ve yorum yapma yeteneğini geliştirme”, %5’i tarafından “doğaya ilgiyi artırma” şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca katılımcıların %15’i tarafından “her öğrenciye uygun olmama”, %5’i tarafından “öğrencilerin düzeyinin üstünde veya altında olma”, %5’i tarafından “yetersiz sayıda olma”, %5’i tarafından “sayı olarak fazla olma”, %5’i tarafından “kalabalık sınıflarda zamandan dolayı uygulanamama” ve %5’i tarafından “ünite başında olmama” şeklinde ifade edilmiştir. Genel olarak bakıldığında “olumlu” temasının altında 22, “olumsuz” temasının altında ise 8 frekans olduğu görülmüştür.

“Araştırılabilir ve Sunalım” bölümü ile ilgili öğretmen görüşmeleri sırasında belirtilen ifadelerden bazıları doğrudan alıntı şeklinde aşağıda ifade edilmiştir.

Ö 3: İnternette araştırma yapmaya yönelttiği için onları güdüyor. Ve bir sonraki derse hazırlıklı gelmelerini sağlıyor.

Ö 4: Öğrenciler hazır bilgiye değil de kendi edindikleri bilgiye ulaşıyor. Daha kalıcı öğrenmeler sağlıyor.

Ö 6: Ben normalde araştırılabilir-sunalım kısmını çok fazla kullanmadım. Neden? Çocukların çok fazla araştırma gibi bir imkanı olmuyor. Kendilerinden büyük ağabeyleri, ablaları varsa araştırabiliyorlar ama evlerinde internet veya farklı kaynakları yoksa bu kısım biraz askıda kalıyor. Hani araştıramadığı bir şeyi de doğal olarak sunamıyor.

Ö 10: Öğrencileri araştırma yapmaya yönlendirmesi açısından güzel bir bölüm yalnız bazı öğrencilerin evlerinde internet olmadığı için bu bölümü her öğrenci yapamıyor.

3.6. Öğretmenlerin Fen Bilimleri Kitabında Yer Alan “Bunları da Bilelim” Bölümü Hakkındaki Görüşleri

4. sınıf Fen Bilimleri kitabının bölümlerinden biri olan konu konuyla ilgili ilgi çekici bilgilerin bulunduğu “Bunları da Bilelim” bölümleri hakkında 4. sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Bu görüşlere ait kodlar oluşturulmuş ve bu kodlar “olumlu” ve “olumsuz” olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Tespit edilen kodlara ait frekanslar aşağıda ifade edilmiştir.

Tablo 7: Öğretmenlerin Bunları da Bilelim Bölümü Hakkındaki Görüşleri

Olumlu			Olumsuz		
Kodlar	f	%	Kodlar	f	%
Dikkat ve ilgi çekici	9	45	Düzeğe uygun olmama	2	10
Bilginin derinliğinin olduğunu gösterme	2	10	Görsellerin yetersiz olması	1	5
Ekstra bilgi sunma	3	15	Bazılarının fazla ayrıntılı olması	1	5
Genel kültürü artırma	2	10	Kafa karıştırıcı olma	1	5
Derse motive etme	1	5	Bazen sıkıcı olma	1	5
Merak uyandırma	1	5	Artırılmalı	4	20
Bilimsel dergilere teşvik etme	1	5			
Düzeğe uygun olma	1	5			
Eğlendirici	1	5			
Kalıcı bilgi sağlama	1	5			

Tablo 7’de görüldüğü üzere katılımcıların %45’i tarafından “dikkat ve ilgi çekici”, %10’u tarafından “bilginin derinliğinin olduğunu gösterme”, %15’i tarafından ekstra bilgi sunma, %10’u tarafından “genel kültürü artırma”, %5’i tarafından “derse motive etme”, %5’i tarafından “merak uyandırma”, %5’i tarafından “bilimsel dergilere teşvik etme”, %5’i tarafından “düzeğe uygun olma”, %5’i tarafından “eğlendirici”, %5’i tarafından “kalıcı bilgi sağlama” şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca katılımcıların %10’u tarafından “düzeğe uygun olmama”, %5’i tarafından görsellerin yetersiz olması, %5’i tarafından “bazılarının fazla ayrıntılı olması”, %5’i tarafından “kafa karıştırıcı olma”, %5’i tarafından “bazen sıkıcı olma” ve %20’si tarafından “artırılmalı” şeklinde ifade edilmiştir. Genel olarak bakıldığında “olumlu” temasının altında 22 frekans, “olumsuz” temasının altında 10 frekans olduğu görülmüştür.

“Bunları da Bilelim” bölümü ile ilgili öğretmen görüşmeleri sırasında belirtilen ifadelerden bazıları doğrudan alıntı şeklinde aşağıda ifade edilmiştir.

Ö 1: Bunları da bilelim de öğrencinin derste öğrendiği bilgilerin dışında keşfetmesi gereken çok şey olduğunu gösteriyor.

Ö 2: Evet onların daha da artırılmasını istiyorum, güzel oluyor. Değişik bilgiler çocukların dikkatini çekiyor. Daha da fazla olsa daha iyi olur.

Ö 5: Güzel ama daha çocukla ilişkilendirilerek yaşına daha uygun örnekler verilirse daha iyi olur.

3.7. Öğretmenlerin Fen Bilimleri Kitabında Yer Alan “Deney Yapalım” Bölümü Hakkındaki Görüşleri

4. sınıf Fen Bilimleri kitabının bölümlerinden biri olan konuyla ilgili deneylerin bulunduğu “Deney Yapalım” bölümleri hakkında 4. sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Bu görüşlere ait kodlar

oluşturulmuş ve bu kodlar “olumlu” ve “olumsuz” olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Tespit edilen kodlara ait frekanslar aşağıda ifade edilmiştir.

Tablo 8: Öğretmenlerin Deney Yapalım Hakkındaki Görüşleri

Olumlu			Olumsuz		
Kodlar	f	%	Kodlar	f	%
Seviyeye (Hazırbulunuşluğa) uygun olma	2	10	Laboratuar ve deney malzemesi sorunu	9	45
Bilgiyi keşfetmeyi sağlama	1	5	Görsellerin yetersizliği	1	5
Derse isteği artırma	2	10	Açıklamaların yetersizliği	1	5
Aktif katılım sağlama	3	15	Bazılarının zaman alıcı olması	1	5
İfadelerin açık olması	2	10	Bazılarının gereksiz olması	1	5
Malzemelerin ulaşılabilir olması	3	15			
Konuyu daha iyi anlamayı sağlama	1	5			
Soruların uygun olması	1	5			
Kalıcı öğrenmeyi sağlama	3	15			
Keyif verme	1	5			
Verimli olma	1	5			

Tablo 8’de görüldüğü üzere “Deney Yapalım” bölümü hakkında katılımcıların %10’u tarafından “seviyeye (hazırbulunuşluğa) uygun olma”, %5’i tarafından “bilgiyi keşfetmeyi sağlama”, %10’u tarafından “derse isteği artırma”, %15’i tarafından “aktif katılımı sağlama”, %10’u tarafından “ifadelerin açık olması”, %15’i tarafından “konuyu daha iyi anlamayı sağlama”, %5’i tarafından “soruların uygun olması”, %15’i tarafından “kalıcı öğrenmeyi sağlama”, %5’i tarafından “keyif verme” ve %5’i tarafından “verimli olma” şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca katılımcıların %45’i tarafından “Laboratuar ve deney malzemesi sorunu”, %5’i tarafından “görsellerin yetersizliği”, %5’i tarafından “açıklamaların yetersizliği”, %5’i tarafından “bazılarının zaman alıcı olması ve %5’i tarafından “bazılarının gereksiz olması” şeklinde ifade edilmiştir. Genel olarak bakıldığında “olumlu” temasının altında 20 frekans, “olumsuz” temasının altında 13 frekans olduğu görülmüştür.

“Deney Yapalım” bölümü ile ilgili öğretmen görüşmeleri sırasında belirtilen ifadelerden bazıları doğrudan alıntı şeklinde aşağıda ifade edilmiştir.

Ö 4: Deneyler malzemelerin ulaşılması ve gerçekleştirilmesi açısından her öğrenci için mümkün olmuyor.

Ö 5: Çok güzel fakat hepsini yapamıyoruz. Laboratuar yok. Fakat basit araç-gereçlerle olanları yapıyoruz. Deney mutlaka olmalı hatta fazlaştırılmalı.

Ö 6: Deney yapalım bölümü normalde olması gerekiyor. 4. sınıflarda çok faydalı buluyorum ama şu an bir laboratuvarımız olmadığı için gerekli malzemelere her zaman ulaşamadığımız için bu kısım da biraz askıda kalıyor. Malzeme istiyoruz çocuklardan bazen ama hepsi getirmedeği zaman ki genel olarak çoğunluk sağlanamıyor sınıfta. Bu biraz askıda kalıyor.

Ö 12: Deney yapalım bölümü güzel her konuya yönelik deney konmuş. Araç-gereçler çok fazla bulunamayacak ulaşamayacak düzeyde değil. Günlük hayattan, herkesin rahat ulaşabileceği araç-gereçler seçilmiş. Deney yapalım bölümü bence sorularla da pekiştirilerek ‘Deneyle ilgili ne buldunuz, sonuç nasıl oldu?’ diye çocukların yorumlarını aldığı için bence güzel hazırlanmış. Biz de bu deney bölümünü daha da genişletiyoruz. Örneğin, son işlemiş olduğumuz saf madde ve karışımlar konusu ile ilgili sınıfta 10’dan fazla deney yaptık diyebilirim. Her türlü ayırıştırma yöntemini görebileceği tarzda deneyi çocuk birebir yaptığı zaman, çocuk gözüyle gördüğü zaman daha kalıcı olacağını düşünüyorum. Fenin zaten olmazsa olmazı deneydir. Deneysiz bir fen bilimi asla düşünülemez. Bu yüzden deney bölümü beğeniyorum ama biz bu bölümü daha daha çeşitlendiriyoruz.

Ö 20: Şimdiye kadar deneylerin bir çoğunu yapmaya çalıştık. Deneyleri yapmada kullanılacak materyalleri bulmak biraz kolay, çok da zor değil. Örneğin; su istemiş, bir kap istemiş, mıknaıtis istemiş, bakır tel istemiş. Çocuklarla bunu beraber yaparken de, çocuklara bunu ev ödevi verdiğimiz zaman da yapmalarında, birçoğunun diyeyim yaparken de zorlanmıyorlar materyalleri bulmada. Bir de yeterince açıklayıcı olduğu için deney kısmı çocukların yapmasında da pek zorluk görmüyorum. Deney yapma kısmının faydalı olduğunu düşünüyorum.

3.8. Öğretmenlerin Fen Bilimleri Kitabında Yer Alan “Neler Öğrendik” Bölümü Hakkındaki Görüşleri

4. sınıf Fen Bilimleri kitabının bölümlerinden biri olan üniteyle ilgili özet bilgilerin bulunduğu “Neler Öğrendik” bölümleri hakkında 4. sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Bu görüşlere ait kodlar oluşturulmuş ve bu kodlar “olumlu” ve “olumsuz” olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Tespit edilen kodlara ait frekanslar aşağıda ifade edilmiştir.

Tablo 9: Öğretmenlerin Neler Öğrendik Bölümü Hakkındaki Görüşleri

Olumlu			Olumsuz		
Kodlar	f	%	Kodlar	f	%
Öğrenilenleri kısa ve net olarak açıklama	13	65	Artırılmalı	1	5
Tekrar sağlama	5	25			
Öğrenilenlerin kalıcılığını sağlama	1	5			
Değerlendirme yapmayı sağlama	4	20			
Öz değerlendirme yapmayı sağlama	1	5			
Konuları kapsama	2	10			

Tablo 9’da görüldüğü üzere “Neler Öğrendik” bölümü hakkında katılımcıların %65’i tarafından “öğrenilenleri kısa ve net olarak açıklama”, %25’i tarafından “tekrar sağlama”, %5’i tarafından “öğrenilenlerin kalıcılığını sağlama”, %20’si tarafından “değerlendirme yapmayı sağlama”, %5’i tarafından “öz değerlendirme yapmayı sağlama” ve %10’u tarafından “konuları kapsama” şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca katılımcıların %5’i tarafından “artırılmalı” şeklinde görüş belirtilmiştir. Genel olarak bakıldığında “olumlu” temasının altında 26 frekans, “olumsuz” temasının altında “1” frekans olduğu görülmüştür.

“Neler Öğrendik” bölümü ile ilgili öğretmen görüşmeleri sırasında belirtilen ifadelerden bazıları doğrudan alıntı şeklinde aşağıda ifade edilmiştir.

Ö 4: “Ünitenin kritik bilgilerinin toplanması ve birlikte bulunması tekrar açısından verimli.”

Ö 14: “Bu en güzeli zaten. Çocuk en azından bir üniteyi bitirdiğimiz zaman sonunda artık neler öğrenip öğrenmediklerini kendiler de kontrol edebiliyor, biz de sınıfta kontrol ediyoruz. Bence bu bölüm en iyisi. Herhangi bir sıkıntı yok.

Ö 9: Neler öğrendik bölümünü tamamen konumuzun özeti gibi düşünelim. Son bir özet geçiyor konuyla alakalı. En önemli başlıkları bize gösteriyor. Güzel olmuş. Yani çocuk 10 sayfalık bir konudan en önemli maddelerden hangilerini öğrenmem gerektiğini özet bir şekilde kitabın sonunda görebiliyor. Bence güzel bir uygulama. Devam etmeli.

3.9. Öğretmenlerin Fen Bilimleri Kitabında Yer Alan Konu ve Ünitelerle İlgili Farklı Tipte Soruların Bulunduğu Bölümler Hakkındaki Görüşleri

4. sınıf Fen Bilimleri kitabının bölümlerinden biri olan konu ve ünitelerle ilgili farklı tipte soruların bulunduğu bölümler hakkında 4. sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Bu görüşlere ait kodlar oluşturulmuş ve bu kodlar “olumlu” ve “olumsuz” olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Tespit edilen kodlara ait frekanslar aşağıda ifade edilmiştir.

Tablo 10: Öğretmenlerin Değerlendirme Bölümleri ile İlgili Görüşleri

Olumlu			Olumsuz		
Kodlar	f	%	Kodlar	f	%
Seviyeye uygun olma	1	5	Yetersiz sayıda olma	8	40
Dersi eğlenceli hale getirme	1	5	Düşünme ve fikir üretmeye sevk etmeme	1	5
Bilgilerin kalıcılığını sağlama	1	5	Soruların kısa ve net olmaması	1	5
Farklı öğrenme stillerine uygun olma	1	5	Bir sorunun sayfada fazla yer kaplaması	1	5
Farklı düşünme becerilerini geliştirici	2	10	Görsellerin yetersiz olması	1	5
			Soru çeşitliliğinin yetersiz olması	2	10
			Düzeyin basit olması	1	5
			Yaratıcı olmama	1	5
			Öğrenilenleri davranışa dönüştürmeme	1	5

Tablo 10’da görüldüğü üzere değerlendirme bölümleri ile ilgili katılımcıların %5’i tarafından “seviyeye uygun olma”, %5’i tarafından “dersi eğlenceli hale getirme”, %5’i tarafından “bilgilerin kalıcılığını sağlama”, %5’i tarafından farklı öğrenme stillerine uygun olma ve %10’u tarafından “farklı düşünme

becerilerini geliştirici” şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca katılımcıların %40’ı tarafından “yetersiz sayıda olma”, %5’i tarafından “düşünme ve fikir üretmeye sevk etmeme”, %5’i tarafından “soruların kısa ve net olmaması”, %5’i tarafından “bir sorunun sayfada fazla yer kaplaması”, %5’i tarafından “görsellerin yetersiz olması”, %10’u tarafından “soru çeşitliliğinin yetersiz olması”, %5’i tarafından “düzeyin basit olması”, %5’i tarafından “yaratıcı olmama” ve %5’i tarafından “öğrenilenleri davranışa dönüştürmeme” şeklinde görüş belirtilmiştir. Genel olarak bakıldığında “olumlu” temasının altında 6 frekans ve “olumsuz” temasının altında 17 frekans olduğu görülmüştür.

Değerlendirme bölümleri ile ilgili öğretmen görüşmeleri sırasında belirtilen ifadelerden bazıları doğrudan alıntı şeklinde aşağıda ifade edilmiştir.

Ö 5: Çok olumlu buluyorum. Fakat arttırılabilir. Çok verimli buluyorum. Sorular daha kısa ve sade olursa daha iyi olur. Soruların resimleri artırılabilir. Fazla yazı öğrenciyi yoruyor.

Ö 7: Değerlendirme bölümlerini güzel buluyorum. Çünkü doğru yanlış, boşluk doldurma, çoktan seçmeli sorular ve klasik sorular da var. Bunlar güzel oluyor. Öğrencinin her şekilde öğrenmesini sağlıyor bunlar. Tabi soru sayısı artırılabilir. Az buluyorum. Biraz daha soru sayısı fazla olursa daha iyi olacak.

Ö 9: Değerlendirme bölümleri eskisi gibi değil. Yani eskiden konuya daha az hakim sorular vardı. Şimdi hem test, hem açık uçlu olarak üniteler değerlendiriliyor. Çocukların test çözme imkanı her bölgede aynı olmuyor. Teste yönelik biraz daha ayrıntılı ayrı bir kitap şeklinde fen bilimleri kitabı yapılırsa konu işlendikten sonra öğretmenlerle fen bilimleri testinin o konusunu daha ayrıntılı ünite değerlendirme yapılabilir.

✓ Ayrı bir ölçme ve değerlendirme kitabı mı olmalı?

Aynen öyle bir kitap daha gerekli. Ölçme değerlendirmeyi daha ayrıntılı işlememiz için, üniteyi daha iyi kavratmamız için ayrı bir kitap olsa öğretmen için de öğrenci için de daha iyi olur.

✓ Soru çeşitliliği nasıl?

Soru çeşitliliği güzel ama yeterli değil hani her konuya parmak basılmış fakat bunu daha iyi kavratmak için biraz daha soru çözmemiz gerekiyor çocuklarla. Sayı olarak az olduğunu düşünüyorum.

3.10. Öğretmenlerin Fen Bilimleri Kitabının Öğretim İlkelerine Uygunluğu Açısından Görüşleri

4. sınıf öğretmenlerinin Fen Bilimleri ders kitabını öğretim ilkelerine uygunluğu açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Bu görüşlere ait kodlar oluşturulmuş ve bu kodlar “olumlu” ve “olumsuz” olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Tespit edilen kodlara ait frekanslar aşağıda ifade edilmiştir.

Tablo 11: Öğretmenlerin Ders Kitabının Öğretim İlkelerine Uygunluğu Açısından Görüşleri

Olumlu			Olumsuz		
Kodlar	f	%	Kodlar	f	%
Basitten karmaşığa olma	7	35	Aktiviteye uygun olmama	4	20
Aktiviteye uygun olma	3	15	Öğrenci düzeyine uygun olmama	4	20
Ekonomik olma	4	20	Açık olmama	1	5
Amaca uygun olma	5	25	Basitten karmaşığa olmama	1	5
Bilimsel olma	7	35	Güncel olmama	2	10
Öğrenciye uygun olma	5	25	Ekonomik olmama	2	10
Bilinenden bilinmeyene olma	6	30	Bilimsel olmama	1	5
Yakından uzağa olma	5	25	Somuttan soyuta olmama	1	5
Güncel olma	5	25	Bazı konularda yakından uzağa olmama	1	5
Somuttan soyuta olma	4	20	Sosyallik	1	5
Bütünlük sağlama	4	20			
Nesnel olma	2	10			
Sosyallik	1	5			

Tablo 11’de görüldüğü üzere ders kitabının öğretim ilkelerine uygunluğu açısından katılımcıların %35’u tarafından “basitten karmaşığa olma”, %15’u tarafından “aktiviteye uygun olma”, %20’i tarafından “ekonomik olma”, %25’u tarafından “amaca uygun olma”, %35’si tarafından “bilimsel olma”, %25’si tarafından “öğrenciye uygun olma”, %30’u tarafından “bilinenden bilinmeyene” %25’si tarafından “yakından uzağa olma”, %25’si tarafından “güncel olma”, %20’i tarafından “somuttan soyuta olma”, %20’i tarafından “bütünlük sağlama”, %10’u tarafından “nesnel olma” ve %5’i tarafından “sosyallik” ilkesine uygun olma şeklinde görüş belirtilmiştir. Ayrıca katılımcıların %20’si tarafından “aktiviteye uygun

olmama”, %20’si tarafından “öğrenci düzeyine uygun olmama”, %5’i tarafından “açık olmama”, %5’i tarafından “basitten karmaşığa olmama”, %10’u tarafından güncel olmama, %10’u tarafından “ekonomik olmama”, %5’i tarafından “bilimsel olmama”, %5’i tarafından “somuttan soyuta olmama” ve %5’i tarafından “bazı konularda yakından uzağa olmama” ve %5’i tarafından “Sosyallik” ilkesine uygun olmama şeklinde görüş belirtilmiştir. Genel olarak bakıldığında “olumlu” temasının altında 58 frekans ve “olumsuz” temasının altında 18 frekans olduğu görülmüştür.

Öğretim ilkelerine uygunluk açısından, öğretmen görüşmeleri sırasında belirtilen ifadelerden bazıları doğrudan alıntı şeklinde aşağıda ifade edilmiştir.

Ö2: “Bilimselliğe uygun, öğrenciye uygun, amaca da uygun. Ama aktiviteye uzak. Çünkü pek bir şey yapamıyoruz sınıfta. Deney falan yapabileceğimiz ortamımız yok.”

Ö 3: “Ders kitabı yakından uzağa, ekonomiklik ilkeleri baz alınarak hazırlanmış. Deney bölümünün olması bilimsellik ilkesinin de önemsendiğini gösteriyor.”

Ö5: “Amaca uygunluk evet uygun diyebiliriz. Biraz daha açıklık artırılabilir. Ekonomiklik iyi. Diğerleri de uygun.

Ö9: Bence güzel düzenlenmiş. Özellikle yakından uzağa olması, basitte karmaşığa olarak. Yani çocuğun ön bilgisinden, bildiği bilgiden bilinmeyene doğru sürükleyicisi açısından bence güzel düzenlenmiş. Biraz daha üzerinde çalışılırsa ekonomik olarak hani çocuğun sosyal çevresi, kendi bulunduğu ortamın imkanları biraz daha düşünülerek ayrıntılı bir bölgesel kitap çıkartılsa bence daha iyi olur. Tabi bu imkan şu an milli eğitimin elinde olmayabilir. Bölgesel kitap sistemi bence daha etkilidir. Her bölgenin imkanı, koşulları, ekonomik durumu, sosyal dolgunluğu o bölgenin çocuğu hayatla ilişkilendirme açısından farklı olabilir. Her bölgede çocuk bunu hayatıyla farklı ilişkilendirebilir. O yüzden kitapların bölgesel çıkması taraftarıyım. Çünkü biz bu kitapları işlerken hayatla nasıl ilişkilendiririz, bu öğrendiği konuyu hayata nasıl aktarır? Bizim amacımız, temel gayemiz bu. Genel olarak öğretim ilkelerine uyduğunu düşünüyorum ama dediğim gibi yani burada mesela ekonomiklik her bölgeye uymaz; sosyal çevre, sosyallik her bölgeye uymaz. Ama yakından uzağa mı? Evet. Basitten karmaşığa mı sistemi? Evet. Bilinenden bilinmeyene, aktivite olarak eksik olabilir. Güncellik olarak güncel. Bilimselliğe yönelik mi? Evet bilimselliğe yönelik. Öğrenciye uygunluk açısından, bir bölgede bile her öğrenci aynı değil ki düşünün Türkiye’nin bütün bölgelerini. Her öğrenciye uygun mu? Uygun olmayabilir. O konuda emin değilim. Genel itibariyle öğretim ilkelerine kitabın uygun olduğunu düşünüyorum.

3.11. Öğretmenlerin Fen Bilimleri Ders Kitabında Olmasını İstedikleri Öneriler

Çalışmanın bu alt problemine ilişkin 4. sınıf öğretmenlerinin Fen Bilimleri ders kitabında olması istedikleri önerileri alınmıştır.

Tablo 12: Katılımcıların Ders Kitabında Olmasını İstedikleri Öneriler

TEMA	ÖNERİLER	f	%
Ölçme ve Değerlendirme	-Değerlendirme soruları artırılmalı	11	55
	-Eşleştirme soruları artırılmalı	1	5
	-Öz değerlendirme bölümleri olmalı	1	5
	-Ayrı bir ölçme ve değerlendirme kitabı olmalı	1	5
	-Kavram haritalarına yer verilmeli	1	5
	-Zor sorulara yer verilmeli	1	5
	-Soru çeşitliliği artırılmalı	1	5
İçerik	-Bilgiler düz anlatım şeklinde sunulmamalı (Öğrenciler tarafından keşfedici olmalı)	1	5
	-Konu az ve öz olarak anlatılmalı	4	20
	-Güncel konular eklenmeli	1	5
	-Konular çocukların hayatıyla daha çok ilişkili olmalı	1	5
	-Konuların düzeyi basitleştirilmeli	1	5
	-Müfredat azaltılmalı	1	5
Görseller	-Örnekler artırılmalı	1	5
	-Görsel açıdan zenginleştirilmeli (Görseller artırılmalı)	4	20
Deney Bölümü	-Güncel hayattan resimler artırılmalı	1	5
	-Deney malzemeleri daha ulaşılabilir olmalı	3	15
	-Deney tasarlayın bölümü olmalı	1	5
	-Deneylerin sayısı artırılmalı	2	10
Araştırılmalı ve	-Deneyler sınıfta uygulanabilir olmalı	1	5
	-Araştırılmalı bölümü azaltılmalı	1	5

Sunalım Bölümü	-Çocuğun düzeyine uygun olmalı -Her öğrencinin imkanlarına uygun olmalı	1	5
Etkinlikler	-Etkinlik bölümleri artırılmalı -Etkinlikler daha eğlenceli olmalı	2	10
Üslup	-Anlatım hikaye tarzında olmamalı	1	5
Gezi ve Uzman Görüşü	Gezi ve uzman görüşü bölümü olmalı	1	5
Genel	-Bu formata devam edilmeli -Bölgesel kitaplar hazırlanmalı	1	5

Tablo 12’de görüldüğü üzere “ölçme değerlendirme” temasının altında 17, “içerik” temasının altında 10, “görseller” temasının altında 5, “deney bölümü” temasının altında 7, “araştırma ve sunalım bölümü” temasının altında 3, “etkinlikler” temasının altında 3, “üslup” temasının altında 1, “gezi ve uzman görüşü” temasının altında 1 ve “genel ” temasının altında 2 frekans olduğu görülmektedir. 17 frekans ile en fazla önerinin ölçme ve değerlendirme bölümleri ile ilgili olduğu dikkat çekmektedir.

Fen Bilimleri ders kitabına dair önerilerle ilgili öğretmen görüşmeleri sırasında belirtilen ifadelerden bazıları doğrudan alıntı şeklinde aşağıda ifade edilmiştir.

Ö 2: “Değerlendirmeler arttırılırsa daha iyi olur.”

Ö 6: “Çocukların kendilerini değerlendirdiği bir bölüm olabilirdi. Öz değerlendirme olsaydı en azından çocuklar neyi öğrenip öğrenmediğini çok rahat kendi kendilerini değerlendirebilirlerdi. Deneyler olarak daha ulaşılabilir materyaller olsaydı sınıfa getirmek açısından her çocuğun evinde bulunan her çocuğun rahatlıkla ulaşabileceği materyaller olsaydı... Hani bazıları çok kolay direk bulunabilir ama bazı çocukların ulaşma imkanı olmuyor. Deneylerdeki malzemeler daha basit ve ulaşılabilir olabilirdi.”

Ö 8: Deneysel kısımların daha çok olmasını isterdim. Özellikle fen gibi derslerde bence çocuk hem bunu yaşamak istiyor hem kendi bir şeyler yaparak görmek istiyor. Bir de etkin olmayı sevdikleri için zaten deney kısımları daha fazla olabilir. Ve daha çok sınıfta yapılabilecek düzeyde olabilir. Mesela laboratuvar ortamından ziyade her çocuğun yapabileceği daha basit araç-gereçlerle yapılabilecek deneyler daha güzel olur.

Ö9: Aslında bundan önceki sorduğunuz sorularda önerilerimi de sunmuş oldum. Kitapların bölgesel olması, çocukların hayatıyla daha ilişkili, hayatta uygulanabilirliğinin daha somut olması yönünde, bir de fen bilimleri kitabına ayrı bir test, ünite değerlendirme kitabı istiyoruz.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı 4. sınıf öğretmenlerinin Fen Bilimleri ders kitabı hakkındaki görüşlerini tespit etmektir. Bu amaçla ele alınan ders kitabının bölümlerini oluşturan motivasyon ifadeleri, görseller, hikayeler, hatırlayalım, araştırma-sunalım, bunları da bilelim, deney yapalım, neler öğrendik ve değerlendirmeler konusunda öğretmenlerin görüşleri alınmıştır.

Fen Bilimleri ders kitabının bölümlerinden olan motivasyon ifadeleri ile ilgili görüşlerin analizi sonucunda olumlu görüşlerin 17 frekansla, 6 frekansa sahip olumsuz görüşlerden daha fazla ifade edildiği görülmüştür. Katılımı artırma, ilgi ve dikkat çekme, merak uyandırma, motive etme, hazırbuluşluğu artırma, amaca uygun olma, konuyla ilgili olma, dilin anlaşılır olması, konuya dair tahmine yöneltme ifade edilen olumlu görüşler olurken, güdülememe, içeriğin yeterli olmaması, görsellerin yetersizliği, düzeyin zorluğu ve geliştirilebilir olması ifade edilen olumsuz görüşler olmuştur. Küçüközer vd. (2008) tarafından 6. Sınıf Fen ve Teknoloji ders kitabının incelendiği çalışmada ders kitapları öğrencilerin dikkatini çekme ve güdüleme açısından yetersiz bulunmuştur. Konuların giriş bölümünde yer alan ve öğrencilerin konuya güdülenmesi ve motive olması amacıyla konulan bölümlere dair olumlu görüşler bu çalışmada olumsuz görüşlerin iki katından daha fazladır. Dolayısıyla bu çalışmanın sonuçları motivasyon ifadeleri konusunda Küçüközer vd. (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmaya göre daha olumlu yöndedir.

Fen Bilimleri ders kitabındaki görsellerle ilgili görüşlerin analizi sonucunda olumlu görüşlerin 21 frekansla 9 frekansa sahip olumsuz görüşlerden daha fazla olduğu görülmüştür. Dikkat çekici olma, derse odaklanmayı sağlama, konuya uygun olma, öğrenmeyi kolaylaştırma, hayal gücünü geliştirici, yorum yapmaya yardımcı ve görüntü kalitesinin iyi olması ifade edilen olumlu görüşler olurken, yetersiz sayıda olma, bazılarının konuya uygun olmaması, düşünmeye yöneltmeme, görüntünün mat olmaması, güncel hayatla ilişkili olmama ve fotoğraf kalitesinin yetersiz olması ifade edilen olumsuz görüşler olmuştur. Karamustafaoğlu, Salar ve

Celep (2015) tarafından gerçekleştirilen 5. Sınıf Fen Bilimleri ders kitabına dair öğretmen görüşlerinin alındığı çalışmada görsellerle ilgili bulunan kodlardan bazıları “ilgi çekici olmalı, baskı kalitesi yeterli, zenginleştirilmeli” dir. İlgi çekme noktasına bu çalışmada katılımcıların %30’u görsellerin dikkat çekici olduğunu ifade ederken, dikkat veya ilgi çekici olmadığını belirten hiç katılımcı olmamıştır. Dolayısıyla bu çalışma bu noktada Karamustafaoğlu, Salar ve Celep (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışma sonucundan farklılık göstermektedir. Baskı kalitesi noktasında ise bu çalışma sonucunda katılımcıların %10’u görüntü kalitesinin iyi olduğunu ifade ederken, %5’i matlığı beğenmediğini ve %5’i fotoğrafların(gerçek görüntülerin) kalitesinin iyi olmadığını ifade etmiştir. İki çalışma görüntü kalitesi noktasında belli oranda benzerken, bu çalışmada fazladan olumlu yönde görüşlerin de olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada katılımcıların %20’si tarafından ifade edilen “artırılmalı” şeklinde bir kod belirlenmiştir. Karamustafaoğlu, Salar ve Celep (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışma sonucunda da “zenginleştirilmeli” şeklinde bir kod belirlenmiştir. Bu noktada bu iki çalışma benzerdir. Bakar, Keleş ve Koçakoğlu (2009) tarafından 6. Sınıf Fen ve Teknoloji dersi kitap setleriyle ilgili öğretmen görüşlerinin alındığı çalışmada; öğretmenlerin büyük bölümünün kitapların görsel tasarımını beğendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışma sonucunda da olumlu frekansların daha fazla olduğu düşünülürse iki çalışma sonucu benzerdir. Karamustafaoğlu ve Üstün (2005) tarafından gerçekleştirilen ve 7. sınıf Fen Bilgisi ders kitabının değerlendirildiği çalışmada ders kitabında yer alan görseller konusunda öğretmenlerin tamamı olumlu ifadeler kullanmıştır. Bu çalışma sonucunda da görsellerle ilgili olumlu ifadeler daha fazla olduğundan bu iki çalışma sonucu benzerdir. Ünsal ve Güneş (2002) tarafından gerçekleştirilen 4.sınıf Fen Bilgisi ders kitabının çeşitli açılardan incelendiği çalışmada incelenen ders kitabının görsel sunum bakımından birçok hata içerdiği tespit edilmiştir. Örneğin: “Güneş Enerjisinden Yararlanma” konusunda yer alan resim; karışık, olması gereken boyuttan daha küçük, takip edilmesi ve anlaşılması zor ve amacından uzak bulunmuştur. Ünsal ve Güneş (2002) tarafından gerçekleştirilen çalışma sonuçları görseller noktasında bu çalışma sonuçları ile tam olarak benzeşmemektedir. Ünsal ve Güneş (2002)’e ait çalışmada 1993-1999 yılları arasında okutulması uygun görülen bir kitap incelenmiştir. Bu durumda, kullanılan ders kitaplarında görseller açısından yıllar içerisinde olumlu yönde bir değişimin olduğu söylenebilir.

Fen Bilimleri ders kitabında yer alan ve konuların günlük yaşamla ilişkilendirildiği hikayelerle ilgili görüşlerin analizi sonucunda olumlu görüşlerin 38 frekans ile 3 frekansa sahip olumsuz görüşlerden ciddi bir farkla fazla olduğu görülmüştür. Konuyu öğrencinin hayatıyla bağdaştırma, dikkat ve ilgi çekme, öğrenilenleri hayata aktarmada etkili olma, öğrenilenlerin daha anlamlı olması, öğrenmeyi kolaylaştırma, kalıcılığı artırma, dinleme becerisini geliştirme, konuyu pekiştirme, öğrencilerin düzeyine uygun olma ve keyif verici olma ifade edilen olumlu görüşler olurken yeterli olmama, görsellerin eksik olması ve günlük hayatla daha fazla ilişkilendirilmeli ifade edilen olumsuz görüşlerdir. Karamustafaoğlu ve Üstün (2005) tarafından gerçekleştirilen ve 7. sınıf Fen Bilgisi ders kitabının değerlendirildiği çalışmada kitap içeriğinin günlük hayattan örnekler içermesi öğretmenler tarafından olumlu bulunmuştur. Bu konuda olumsuz görüş belirten öğretmen olmamıştır. Dolayısıyla bu iki çalışma sonucu bu noktada benzerdir.

Fen Bilimleri ders kitabında yer alan hatırlayalım bölümü ile ilgili görüşlerin analizi sonucunda olumlu görüşlerin 19 frekansla 8 frekansa sahip olumsuz görüşlerden daha fazla olduğu görülmüştür. Eski bilgileri ortaya çıkarma, eski bilgi ile yeni konuyu ilişkilendirme, sınıflar arası ilişki kurma, bir bilginin daha derinliğine öğrenilebileceğine dikkat çekme, ön bilgiyi ölçme, konuya ilgi ve dikkat çekme ifade edilen olumlu görüşler olurken, ayrıntı yetersizliği, zihinde şema oluşturamama ve görsel yetersizlik ifade edilen olumsuz görüşler olmuştur. Atıcı, Samancı ve Özel (2007) tarafından ilköğretim Fen Bilgisi ders kitaplarının Biyoloji konuları yönünden incelendiği çalışmada etkinliklerde ve konuların işlenişinde öğrencilerin ön bilgilerine önem verildiği, gereken noktalarda geçmiş yıllarda öğrendiği bilgilerin hatırlatıldığı tespit edilmiştir. Böylece öğrencilerin ön bilgilerinden yola çıkarak kendi bilgilerini yapılandırılmalarına yardımcı olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla geçmiş yıllarda öğrenilen bilgilerle bağlantı kurulması iki çalışmada da olumlu şekilde yorumlanmıştır.

Fen Bilimleri ders kitabında yer alan araştırma ve sunalım bölümü ile ilgili görüşlerin analizi sonucunda 22 frekansla olumlu görüşlerin 8 frekansa sahip olumsuz görüşlerden daha fazla olduğu görülmüştür. Özgüveni artırma, araştırmaya ve farklı kaynaklara yönelme, güdüleme, derse hazırlık sağlama, kalıcı öğrenme sağlama, bilgiye ulaşmayı öğrenme, ailelerin eğitime katılımını sağlama, her öğrenciye uygun olma, kendilerini ifade etmelerini sağlama, araştırma yeteneğini geliştirme, inceleme ve yorum yapma becerisini geliştirme ve doğaya ilgiyi artırma ifade edilen olumlu görüşler olurken, her öğrenci için uygulanabilirliğinin olmaması, öğrenci düzeyinin altında veya üstünde olma, yetersiz sayıda olma, sayı olarak fazla olma, kalabalık sınıflarda zamandan dolayı uygulanamama ve ünite başında olmama ifade edilen olumsuz

görüşlerdir. Bakar, Keleş ve Koçakoğlu (2009) tarafından gerçekleştirilen öğretmenlerin MEB 6. sınıf Fen ve Teknoloji dersi kitap setleriyle ilgili görüşlerinin değerlendirildiği çalışmada, kitap setlerinde yer alan proje ve performans ödevlerinde öğrenci seviyesine uygunluk ve sayı yeterliliği yüksek oranda görülmüştür. Bu iki çalışma sonucu olumlu görüşlerin yüksek olması açısından benzerdir.

Fen Bilimleri ders kitabında yer alan bunları da bilelim bölümü ile ilgili görüşlerin analizi sonucunda 22 frekansa sahip olumlu görüşlerin 10 frekansa sahip olumsuz görüşlerden daha fazla olduğu görülmüştür. Dikkat ve ilgi çekici, bilginin derinliğinin olduğu gösterme, ekstra bilgi sunma, genel kültürü artırma, derse motive etme, merak uyandırma, bilimsel dergilere teşvik etme, düzeye uygun olma, eğlendirici olma ve kalıcı bilgi sağlama ifade edilen olumlu görüşler olurken, düzeye uygun olmama, görsellerin yetersiz olması, bazılarının fazla ayrıntılı olması, kafa karıştırıcı olma, bazen sıkıcı olma ve artırılmalı ifade edilen olumsuz görüşlerdir.

Fen Bilimleri ders kitabında yer alan deney yapalım bölümü ile ilgili görüşlerin analizi sonucunda 20 frekansa sahip olumlu görüşlerin, 13 frekansa sahip olumsuz görüşlerden daha fazla olduğu görülmüştür. Seviyeye (hazırbulunuşluğa) uygun olma, bilgiyi keşfetmeyi sağlama, derse isteği artırma, aktif katılımı sağlama, ifadelerin açık olması, malzemelerin ulaşılabilir olması, konuyu daha iyi anlamayı sağlama, soruların uygun olması, kalıcı öğrenmeyi sağlama, keyif verme ve verimli olma ifade edilen olumlu görüşlerden olurken, laboratuvar ve deney malzemesi sorunu, görsellerin yetersizliği, açıklamaların yetersizliği, bazılarının zaman alıcı olması ve bazılarının gereksiz olması ifade edilen olumsuz görüşlerdir. Karamustafaoğlu, Salar ve Celep (2015) tarafından gerçekleştirilen 5. Sınıf Fen Bilimleri ders kitabına dair öğretmen görüşlerinin alındığı çalışmada etkinliklerle ilgili “deneyerek keşfedelim” teması altında “kolay temin edilebilir malzemeler” ve “bireysel öğrenememe” kodları bulunmuştur. Bu çalışmanın bulgularında ise öğretmenlerin %15’i malzemelerin kolay ulaşılabilir olduğunu söylerken %45’i malzeme ve laboratuvar sorunu yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla bu iki çalışmanın sonucu bu noktada farklılık göstermektedir. Bakar, Keleş ve Koçakoğlu (2009) tarafından gerçekleştirilen öğretmenlerin MEB 6. sınıf Fen ve Teknoloji dersi kitap setleriyle ilgili görüşlerinin değerlendirildiği çalışmada öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%71,05) tarafından etkinlikteki araç-gereçler “kolay bulunabilir” olarak ifade edilmiştir. Bu ifadeyi bu çalışmadaki öğretmenlerin %15’i kullanmıştır. Bu sebeple bu noktada iki çalışmanın farklılık gösterdiği söylenebilir. Yine Bakar, Keleş ve Koçakoğlu (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlerin %65,79’u etkinliklerin süresinin yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Bu çalışmada ise bu olumsuz görüş katılımcıların %5 tarafından ifade edilerek bazı deneylerin zaman alıcı olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu iki çalışma bu açıdan da farklılık göstermektedir.

Fen Bilimleri ders kitabında yer alan “Neler öğrendik?” bölümü ile ilgili görüşlerin analizi sonucunda 26 frekansa sahip olumlu görüşler 1 frekansa sahip olumsuz görüşlerden ciddi oranda fazla bulunmuştur. Öğrenilenleri kısa ve net olarak açıklama, tekrar sağlama, öğrenilenlerin kalıcılığını sağlama, değerlendirme yapmayı sağlama, öz değerlendirme yapmayı sağlama ve konuları kapsama ifade edilen olumlu görüşlerden olurken, artırılmalı ifade edilen tek olumsuz görüş olmuştur.

Fen Bilimleri ders kitabında yer alan değerlendirme bölümleri ile ilgili görüşlerin analizi sonucunda 17 frekansa sahip olumsuz görüşlerin, 6 frekansa sahip olumlu görüşlerden daha fazla olduğu görülmüştür. Mülakat bulguları içerisinde olumsuz görüşlerin, olumlu görüşlerden fazla olduğu tek bölüm “değerlendirme” bölümü olmuştur. Seviyeye uygun olma, dersi eğlenceli hale getirme, bilgilerin kalıcılığını sağlama, farklı öğrenme stillerine uygun olma ve farklı düşünme becerilerini geliştirme ifade edilen olumlu görüşlerden olurken, yetersiz sayıda olma, düşünme ve fikir üretmeye sevk etmeme, soruların kısa ve net olmaması, bir sorunun sayfada fazla yer kaplaması, görsellerin yetersiz olması, soru çeşitliliğinin yetersiz olması, düzeyin basit olması, yaratıcı olmama ve öğrenilenleri davranışa dönüştürmeme ifade edilen olumsuz görüşlerdir. Karamustafaoğlu, Salar ve Celep (2015) tarafından gerçekleştirilen 5. Sınıf Fen Bilimleri ders kitabına dair öğretmen görüşlerinin alındığı çalışmada ders kitabının değerlendirme bölümleri ile ilgili mülakat bulguları sonucu belirlenen kodlar “seviyeye uygun”, “çeşitlilik yeterli” ve “sayı yetersiz” dir. Dolayısıyla bu noktada bu çalışmayla büyük oranda benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Bakar, Keleş ve Koçakoğlu (2009) tarafından 6. Sınıf Fen ve Teknoloji dersi kitap setleriyle ilgili öğretmen görüşlerinin alındığı çalışmada, öğretmenlerin kitap seti ile ilgili; ölçme değerlendirme tekniklerine uygun, çeşitlilik içeren ve öğrencilerin motivasyonunu sağlayıcı şekilde görüşler belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bakar, Keleş ve Koçakoğlu (2009)’ nun çalışmasında, bu çalışmadan farklı olarak, değerlendirme sorularının sayısal yetersizliği noktasında herhangi bir olumsuz görüş belirtilmemiştir. Bu durumun, ders kitabının yanında ayrı bir öğrenci çalışma kitabı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Fen Bilimleri ders kitabının öğretim ilkelerine uygunluğu açısından ifade edilen görüşlerin analizi sonucunda 58 frekansa sahip olumlu görüşlerin, 18 frekansa sahip olumsuz görüşlerden daha fazla olduğu görülmüştür. Küçüközer vd. (2008) tarafından gerçekleştirilen ve 6. sınıf Fen ve Teknoloji ders kitabının incelendiği çalışmada ünitelerin genelinde kavramlar arasındaki aşamalılık ilişkisinin dikkate alındığı ifade edilmiştir. Bu çalışmada da öğretmenlerin %30'u, ders kitabının bilinenden bilinmeyene ilkesine uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Olumsuz görüş temasında ise bilinenden bilinmeyene ilkesine uygun olmadığını söyleyen öğretmen olmamıştır. Dolayısıyla bu noktada bu iki çalışma sonucu benzerdir.

Katılımcıların ders kitabında olmasını istedikleri önerilerle ilgili görüşlerin analizi sonucunda en büyük frekansla katılımcıların %55'i değerlendirme bölümlerinin artırılması yönünde öneride bulunmuşlardır. Karamustafaoğlu, Salar ve Celep (2015) tarafından gerçekleştirilen 5. Sınıf Fen Bilimleri ders kitabına dair öğretmen görüşlerinin alındığı çalışmada ders kitabına dair önerilerle ilgili mülakat bulguları sonucunda bulunan kodlardan bazıları; "soru sayısı artırılmalı, günlük hayata uygun olmalı, etkinlik artırılmalı, örnek çeşitliliği olmalı"dır. Dolayısıyla bu kodlar, bu çalışmanın bulguları ile ortaktır. Öneriler noktasında iki çalışma sonuçlarında benzerliklerin olduğu görülmüştür.

Görüşme yapılan tüm öğretmenler Fen Bilimleri kitabını genel olarak beğendiklerini, diğer derslerin ders kitapları ile karşılaştırıldığında da en beğendikleri kitabın Fen Bilimleri kitabı olduğunu ifade etmişlerdir. Dolayısıyla 4.sınıf Fen Bilimleri ders kitabının öğretmenler tarafından genel olarak beğenildiği fakat bazı noktalarda eksikliklerin olduğu görülmüştür. Karamustafaoğlu, Salar ve Celep (2015) tarafından gerçekleştirilen 5. Sınıf Fen Bilimleri ders kitabına dair öğretmen görüşlerinin alındığı çalışmanın sonucunda da fen bilimleri ders kitabının genel itibarıyla yeterli olduğu ancak kısmen yetersizliklerin olduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla bu iki çalışma sonucu benzerlik göstermektedir. Yine Güneş, Çelikler ve Gökalp (2008) tarafından ilköğretim 1. kademedeki yeni fen ve teknoloji ders kitapları konusunda sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin alındığı çalışma sonucunda da bu çalışma sonucuna benzer sonuçlar elde edilmiştir. Güneş, Çelikler ve Gökalp (2008)'e ait çalışmada sınıf öğretmenlerinin çoğunun yeni 4. ve 5. sınıf Fen ve Teknoloji ders ve çalışma kitaplarını eğitsel tasarım (içerik yönünden, etkinlik, deney, araştırma, hazırlık ve değerlendirme bölümleri yönünden), görsel tasarım, dil ve anlatım, fiziksel tasarım yönünden yeterli buldukları görülmüştür.

5. ÖNERİLER

- ✓ Görüşme yapılan öğretmenlerin tamamı genel olarak kitabı beğendiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca diğer derslerin kitaplarının da bu tarzda olmasını istediklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla diğer derslere ait kitapların Fen Bilimleri kitabı örnek alınarak hazırlanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.
- ✓ Gerçekleştirilen mülakatlar sonucunda ders kitabında yer alan değerlendirme sorularının yetersiz görüldüğü tespit edilmiştir. 4. Sınıf Fen Bilimleri ders kitabındaki değerlendirme sorularının artırılmasının veya ayrı bir ölçme ve değerlendirme kitabının hazırlanmasının, ayrıca ölçme ve değerlendirme bölümlerinin öğrencilerin farklı zihinsel süreçlerini destekleyecek şekilde hazırlanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Atıcı, T., Samancı, N. K., & Özel, Ç. A. (2007). İlköğretim Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Biyoloji Konuları Yönünden Eleştirel Olarak İncelenmesi ve Öğretmen Görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 115-133.

Bakar, E., Keleş, Ö., & Koçakoğlu, M. (2009). Öğretmenlerin MEB 6. Sınıf Fen ve Teknoloji Dersi Kitap Setleriyle İlgili Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, Cilt 10, Sayı 1, 41-50.

Güneş, M. H., Çelikler, D., & Gökalp, M. (2008). İlköğretim I. Kademedeki Yeni Fen ve Teknoloji Ders Kitapları Konusunda Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 193-210.

Karamustafaoğlu, O., & Üstün, A. (2005). Türkiye'de Yürürlükte Olan Fen Bilgisi 7. Sınıf Ders Kitabının Değerlendirilmesi: Bir Durum Çalışması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1).

Karamustafaoğlu, S., Salar, U., & Celep, A. (2016). Ortaokul 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(2).

Kılıç, A., & Seven S. (2008) Konu alanı ders kitabı incelemesi. Ankara: Pegem Akademi.

Kocabıyık, O. O. (2016). Olgubilim ve gömülü kuram: Bazı özellikler açısından karşılaştırma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 55-66.

Küçüközer, H., Bostan, A., Kenar, Z., Seçer, S., & Yavuz, S. (2008). Altıncı Sınıf Fen ve Teknoloji Ders Kitaplarının Yapılandırıcı Öğrenme Kuramına Göre Değerlendirilmesi. *Elementary Education Online*, 7(1), 111-126. Erişim Tarihi: 09.03.2019.

Ünsal, Y. ve Güneş, B.(2002). Bir Kitap İnceleme Çalışması Örneği Olarak M.E.B İlköğretim 4. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitabına Fizik Konuları Yönünden Eleştirel Bir Bakış. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3) 107-120.

Ünsal, Y.,& Güneş, B. (2003). İlköğretim 6. sınıf fen bilgisi ders kitabının fizik konuları yönünden incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (6.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EK 1

4. Sınıf Öğretmenleri Fen Bilimleri Ders Kitabı Değerlendirme Görüşme Soruları

1. Yaşınız
2. Cinsiyetiniz
3. Mesleki kıdeminiz
4. İşlenecek konu ile ilgili motivasyon ifadelerini nasıl buluyorsunuz?
5. Konularla ilgili görselleri nasıl buluyorsunuz?
6. Konuların günlük hayatla ilişkilendirildiği hikayelerin olduğu bölümü nasıl buluyorsunuz?
7. Konu ile ilgili hatırlatmaların yapıldığı “Hatırlayalım” bölümünü nasıl buluyorsunuz?
8. Konu ile ilgili araştırma ve sunumların bulunduğu “Araştıralım ve Sunalım” bölümünü nasıl buluyorsunuz?
9. Konuyla ilgili ilgi çekici bilgilerin bulunduğu “Bunları da Bilelim” bölümünü nasıl buluyorsunuz?
10. Konuyla ilgili deneylerin bulunduğu “Deney Yapalım” bölümünü nasıl buluyorsunuz?
11. Üniteyle ilgili özet bilgilerin bulunduğu “Neler Öğrendik” bölümünü nasıl buluyorsunuz?
12. Konu ve ünitelerle ilgili farklı tipte soruların bulunduğu bölümleri nasıl buluyorsunuz?
13. Ders kitabını öğretim ilkelerine uygunluğu açısından nasıl buluyorsunuz? (Yakından uzağa, basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene, aktivite, güncellik, bilimsellik, öğrenciye uygunluk, somuttan soyuta, amaca uygunluk, nesnellik ve açıklık, ekonomiklik, bütünlük, sosyallik)
14. Ders kitabında olmasını istediğiniz önerileriniz neler?